

Americká základna u nás - strategická analýza

27.dubna 2007 Petr Robejšek

V červenci 1991 byla v Praze rozpuštěna Varšavská smlouva. V listopadu 2002 došlo tamtéž k historickému happy endu rozšíření NATO o bývalé nepřátele. NATO získalo nové členy a současně ztratilo část své vojenské věrohodnosti; přibyly organizační, finanční a koordinační náklady a poklesla akceschopnost obranného spolku. Do NATO byly přijaty státy se špatně vyzbrojenými armádami, které přinesly věnem zvýšení vojenského ohrožení Aliance.

Bezpečnostní mezera

NATO funguje jako dvoutřídní společenství: Američané bojují, Evropané většinou moralizují. Přes tyto špatné zkušenosti se Spojené státy nebránily rozšíření Aliance od Baltického k Černému moři a dokonce podpořily zapojení Ruska do Rady dvaceti. Dnes je zřejmé, co tato americká bohorovnost znamenala: že totiž Washington NATO (coby věrohodný a globálně operující nástroj k projekci západní moci) fakticky odepsal.

V roce 2002 byl v Praze učiněn rozhodující krok k redukci akceschopného vojenského spolku NATO do amorfního paktu o neútočení. Pro pobaltské státy to byla změna k lepšímu, pro nás ale nepochybná ztráta. Leží-li nám naše bezpečnost opravdu na srdci, musíme připustit, že tam, kde NATO ustupuje do pozadí, zeje bezpečnostně politická mezera. Čím ji vyplnit? Přece společnou evropskou bezpečnostní politikou, zní obvyklá odpověď.

Pravda, evropští státníci i nadále okouzlují sami sebe zaklínadly o společné budoucnosti kontinentu. Jenomže EU je seskupením, s jehož principy všichni souhlasí, ale nikdo se s nimi neztotožňuje do té míry, aby jim dal přednost před vlastními národními zájmy. Evropané mají dohromady dva miliony vojáků a jen velmi obtížně našli čtyřicet tisíc mužů pro pořádkové akce na Balkáně. Bezpečnostně politická mocenská projekce Evropské unie neexistuje, a kdo ví, bude-li kdy funkční. Evropané jsou zatím jednotní především ve snaze snižovat obranné rozpočty. Je proto více než nejisté, v jaké míře by byli západoevropští spojenci v případě nouze schopni (a nakonec i ochotni) se pro nás bezpečnostně politicky angažovat.

Je čas myslet opět na obranu

Důvodů přemýšlet o obraně je nesporně dostatek. V krizovém oblouku mezi Alžírskem a Pákistánem mohou vzplanout lokální války, jejichž důsledky by nás mohly ohrozit. Vznik nových atomových mocností a nevypočitatelné režimy jako Severní Korea a Irán; to vše porušilo rovnováhu strachu a vynucuje si její znovunastolení. To je bezpečnostně politický cíl globální americké obranné sítě. Tím, že by na našem a polském území vzniklo její věrohodné doplnění, by se markantně snížila pravděpodobnost toho, že by americké rakety musely být použity; to je logika odstrašení.

Dočasná harmonie mezi Moskvou a Západem je zřejmě u konce. Stejně se vztahovala na jediné opravdu společné téma: boj proti terorismu. Rusko však zůstává zaostalou a přesto mocensky mimořádně ambiciózní zemí. V zájmu vlastní strategické stability se musí Rusko snažit mocensky ovlivňovat své předpolí. Názornou představu o takové politice zprostředkovává právě probíhající instrumentalizace surovinových zdrojů vůči EU. Pro Ameriku je protiraketový systém nástrojem k udržení strategické rovnováhy a její globální mocenské pozice; nejuvážnější americké základny leží pořád ještě v Německu.

Co je v našich silách?

Vznikající bezpečnostní mezera je příliš velká na to, aby ji mohlo vyplnit úsilí desetimilionového národa. Teoreticky myslitelné zvýšení našich zbrojních výdajů by bylo financovatelné pouze na úkor tempa hospodářského vývoje, což by bezprostředně ohrozilo hospodářskou a politickou stabilitu země; myslitelná rizika by tím byla oslabena pouze minimálně. Budování univerzální armády není přiměřené ani našim bezpečnostně politickým potřebám, ani hospodářským možnostem.

Bezpečnostní politika by se měla naopak diskutovat v pojmech úspornosti a efektivnosti, s cílem přestrukturovat části armády do pořádkových jednotek, zřít se ofenzivních zbraní (letectvo, tanková zbraň) a uvažovat o „nákupu“ bezpečnosti u lépe vybavených spojenců.

V průběhu odstraňování mění nebezpečí svou formu; realistická bezpečnostní politika by se tudíž měla stát nepřetržitou snahou o optimalizaci odpovědí na vznikající ohrožení a neustále porušovanou rovnováhu strachu. Šance na úspěch v této nekonečné zabezpečovací spirále stoupá, dosáhneme-li co nejužší spolupráce s jedinou vojensky opravdu akceschopnou mocností – se Spojenými státy. Úhelným kamenem této spolupráce a hmatatelným příspěvkem k vyplnění bezpečnostní mezery pro naši republiku by se mohla stát americká vojenská základna na českém území. O námitky a kritiku projektu není nouze. Ale poukazy na to, co všechno nejde a co jsme dosud dělali úplně jinak, nenahradí účinnou politiku.

Politický význam americké základny na našem území

Z českého hlediska navíc nejde pouze o bezpečnostní politiku, nýbrž především o (naši) politickou bezpečnost. Některé evropské státy a zejména Německo americkou základnu na českém a polském území kritizují. Jisté je, že Německo by se muselo začít Ruska obávat podstatně později než my; mimochodem i proto, že u nich americké základny již jsou. Berlín se může na dlouho soustředit hlavně na výnosné obchody. A právě tohoto rusko-německého obchodního partnerství se musíme obávat my. Hrozí totiž nebezpečí, že se obě země dohodnou nejenom o dodávkách plynu, ale i o všech ostatních otázkách týkajících se střeoevropského prostoru; říká se tomu regionální hegemonie. Němci a ostatní evropští kritici americké základny ji považují pouze za bezpečnostně politické téma. Nám však jde především o politické zabezpečení před nadvládou jiných. Dvě mocné země se vždy snáze shodnou než tři; čím více hráčů v regionu, tím větší šance pro zájmy malých států. Hlavně proto potřebujeme americkou přítomnost ve Střední Evropě. Americká základna na našem území je v souladu s naší bezpečnostní politikou a bezprostředně slouží politickému zabezpečení naší nezávislosti.

e-mail: robejsek@centrum.cz